

Forord

Erkjennelsen: Vi har ulikt utkikkspunkt

Påsken 2004 var jeg så heldig å få låne en idyllisk hytte på Sørlandet for en egen-retreat med bibellesning, lesning og skriving. Jeg utstyrte meg med nødvendig litteratur, rodde over det vakre vannet og installerte meg på hytten for noen dagers oppbyggelig ro. Men i stedet for den dype freden meldte ganske snart uroen seg. Det som for noen ville være flere dager med velsignet alenetid, ble for meg en urolig og tappende ensomhet. Påskeaften kastet jeg inn håndkleet og kjørte tilbake til Oslo.

Denne enkle historien kan tjene som eksempel på forholdet mellom introversjon og ekstroversjon, som Hans Eskil beskriver så treffsikkert og befriende i denne viktige boken. Jeg antar at for mange introverte ville historien over fått et helt annet utfall og blitt farget med andre kulører. Hvis man som introvert har vært vant til påskefestival med program døgnet rundt, en rekke oppgaver, small talk og engasjerte taler, ville noen dager alene på en hytte antakelig være den rene himmel. Jeg for min del ville nok foretrukket en heseblesende påskeleir. Ingenting er absolutt: Den introverte kan selvsagt kjenne på angst i sitt eget selskap, og den ekstroverte kan kjenne behovet for noen minutters fred og ro. Boken du holder i hendene forteller imidlertid om hvor reelle disse forskjellene er og hvor viktig det er at vi tar hensyn til disse – både overfor oss selv og andre. Den første gangen jeg selv møtte litteratur som beskrev verdien av forskjellige personlighetstyper, var da jeg leste den prisbelønte boken *Trivsel og tjeneste – to sider av samme sak*¹. Forfatteren skrev om Myers-Briggs-testen som er basert på psykoanalytikerens Carl G. Jungs teorier om per-

1 Tonje Haugeto Stang, Luther Forlag, 1998

sonligheten. For meg førte dette til en viktig oppdagelse: Mennesker er grunnleggende forskjellige, og vi kan ikke forvente at mennesker reagerer på like situasjoner på samme måte som oss selv. En av de grunnleggende ulikhetene i menneskers personlighet er nettopp introversjon og ekstroversjon.

Det er naturlig å anta at alle er som en selv. Hvis noen da reagerer på en annen måte enn meg – en måte jeg ikke forstår – er den spontane reaksjonen at den andre er urimelig, merkelig, likegyldig eller ute etter å irritere. Hvis jeg kunne ta plass i den andres personlighet, så ville jeg kanskje oppdage at den andre reagerer ganske forståelig, mens det er jeg som er den uforståelige. Alle har vi hvert vårt utkikkspunkt. Vi kan ikke flytte over i en annens kropp og oppleve verden som en ham eller henne. Jeg må derfor slå meg til ro med å være meg, skapt som meg selv, født inn i en kropp – en personlighet – med alle de begrensninger og muligheter som denne setter. Denne grunnleggende ulikheten mellom mennesker skaper rom for utallige misforståelser og konflikter. Hva skal vi så gjøre? Det første steget på veien er å innse at ulikheten er reell. Dernest kan jeg fra mitt eget utkikkspunkt begynne å utforske og oppdage skattene i den andre – og muligens også finne noe å lære? Kanskje helt ulik fra meg selv, men samtidig et klart uttrykk for de utallige variantene av gudbilledligheten i mennesket.

Ulikhet er befriende

Haugeto Stang knytter Myers-Briggs-teorien til kristen nådegavetenkning. Nådegavetenkningen åpner nettopp for styrken i menneskets forskjellighet. En usunn nådegavetenkning kan – slik denne boken så grundig beskriver – føre til en uniformering av menighetslivet. Paulus' ord om å strebe etter de største åndsgavene kan lett forveksles med menighetsledelsens mål for menigheten. Nådegaver kan også fort reduseres til det synlige, det som har status og det som skaper resultater. Da nærmer vi oss et instrumentelt syn på mennesket som minner mer om hva som er god valuta i møte med menig-

hetsledere og deres strategi, enn hva som tjener Guds rike. Dette kan selvsagt oppstå begge veier: En menighet som verdsetter de mindre synlige tjenestene som diakoni og retreatliv kan avfeie mennesker med en mer ekstrovert utrustning som ufølsomme, overivrige, ikke fornøyd med det bestående og lite opptatt av hvordan mennesker har det her og nå. Men som ekstrovert må jeg innrømme at jeg ofte har tenkt at faren er større den andre veien. Ekstrovert kultur gir ikke plass for den tenksomme, den som synes mingling er noe herk, den som synes alt pratet om utvikling og nye mål ikke er et udelt gode. Spørsmålet som står igjen, er om nådegavetenkning og ideen om en menighet for alle er mer enn en uoppnåelig visjon.

Nettopp møter med personer som ikke opplever at de passer inn i karismatiske fellesskap, har gjort meg overbevist om at ulikhet er en styrke. I min tid som engasjert leder i TenOase trodde jeg nok at vår møtekultur var det nærmeste himmelen vi kom. Vi tilrettela riktignok for de som følte seg utenfor med miljøtelt, lekeaktiviteter, vaffelsteking og scenehumor, men for mange grunnleggende introverte kunne de antakelig klart seg uten sceneshow, aktiviteter hele døgnet og hopping til lovsangen. Jeg har hørt hvordan enkelte har beskrevet det som et krav om å måtte føle det samme som de andre deltakerne. I et trosliv blandes lett opplevelsen av utilstrekkelighet med dårlig samvittighet overfor Gud. Det gjorde veldig inntrykk på meg å stå overfor en jente som hadde vokst opp i en radikal trosmenighet som med tårer i øynene beskrev freden i en nedtonet gudstjeneste. Jeg tror hun opplevde et gudsnærvær som ikke var regissert av mennesker, men som var et reelt møte med en Gud som ikke lar seg begrense av våre rammer.

Pastor Egil Svartdahl har fortalt om hvordan han ba menighetens ledelse om å plassere seg selv på en fotballbane. Noen likte seg lenger bak på banen, mens noen likte å spille lenger fremme i mer synlige roller. Vi må hjelpe hele menigheten til å bli kjent med sin egen utrustning. En av mine egne oppdagelser er nettopp at de oppgavene jeg selv synes er spennende, er det andre som mer enn gjerne avstår

fra. På samme måte har jeg kanskje tenkt at jeg må ta ansvar for oppgaver som andre har utrustning til å gjøre. Oppdagelsen av ulike personligheter og ulik utrustning er derfor et frigjørende perspektiv på menighetens liv. Ved å få de ulike gavene i funksjon så vil vi samtidig øke gleden over å tilhøre fellesskapet med sine gaver og la flere slippe til med det de er gode på. Ulikhet er en styrke. En menighet som ikke bare har rom for den kreative introverte og den ekstroverte klovnen, men som også ser at det er et stort spekter mellom våre stereotype forestillinger. Den introverte kan være den beste møteleder og taler, og den ekstroverte kan lede en retreat eller menighetens diakonale prosjekt på en utmerket måte.

Fortellingen om meg selv kan endre seg over tid

Julen 2006 skjer det en avgjørende dreining i mitt eget liv som fikk direkte innvirkning på mine tanker om introversjon og ekstroversjon. Siden jeg gikk på ungdomsskolen førte mitt ustoppelige engasjement til fulle avtalebøker, doble og triple møtekvelder (!), styreverv, sosiale happeninger og samtidig ofte en kontinuerlig følelse av å være sliten. I desember dette året hadde jeg ved siden av en rekke frivillige oppgaver avsluttet greskstudier ved Menighetsfakultetet, hatt deltidsjobb med å samle inn penger til den nye Høgskolen i Staffeldtsgate og spilt hele ni adventsgudstjenester. Kroppen parkerte meg, og mitt utsiktspunkt ble varig forandret. Jeg brukte et halvt år på å gjenvinne kreftene.

Den første tiden etter denne hendelsen var frykten for å ha «mistet meg selv» sterk. Den boblende, alltid energirike fyren med en morsom historie på lur, hvor var han blitt av? Jeg trivdes fortsatt i selskap med andre, men helst med noen jeg var trygg på og kjente godt. Det tok lang tid før jeg igjen ble trygg på å lede en forsamling eller orket å ha en uke med full avtalebok. Når jeg ser meg tilbake, ser jeg likevel at jeg lærte noe viktig. Jeg oppdaget nye og rike kilder i meg selv, som jeg best kan beskrive med introverte termer. Jeg kjenner meg igjen i

forfatterens glede over å sitte ved et kafebord og observere. Å bruke en kveld på å lese en bok eller å gå en tur i eget selskap, har blitt blant mine favorittaktiviteter. Og slik er det fremdeles, tolv år senere. Selv om jeg fortsatt henter mest energi med mennesker rundt meg, har jeg oppdaget at jeg også har introverte behov – og det har jeg også blitt glad i. Jeg ville nok fortsatt ikke fått en boost av en hel påske alene på Sørlandet, man kanskje jeg ville blitt en dag lenger?

Fortellingen jeg forteller til meg selv og om meg selv, kan endre seg over tid. Mitt eget utkikkspunkt er ikke statisk, men dynamisk; det er et større rom for endring enn vi kanskje er klar over. Identiteten min formes i løpet av livet. Avgjørende hendelser kan prege meg og gi livet en ny retning: Tapet av noen man er glad i, giftermål, skilsmisse, å miste jobben, å flytte eller å få barn. Om jeg selv ble en annen eller om jeg bare oppdaget nye sider av meg selv, får jeg aldri svar på. Men fortellingen om meg selv ble varig endret – det er jeg i dag svært takknemlig for.

Enhver menighetsleder og enhver kristen som vil forstå seg selv og andre bedre, bør lese denne boken. Forfatteren har en viktig historie å fortelle fra sin tid i en radikal kristen bevegelse. Den fremstår godt bearbeidet og reflektert og fungerer derfor som et prisme for å se noen dypere og viktigere trekk ved det å være menneske. Boken er et viktig bidrag for å forstå hvorfor vi trenger flerfoldigheten og hverandres forskjellighet, og er en viktig stemme mot et instrumentelt menneskesyn hvor det kun er et verktøy for en høyere hensikt. Etter å ha lest denne vil du være mer glad for å være deg selv og mer glad for at den andre ikke er det.

Morten Dahle Stärk, generalsekretær i Menneskeverd

Det er den draumen me ber på
at noko vedunderleg skal skje,
at det må skje –
at tidi skal opna seg
at hjarta skal opna seg
at dører skal opna seg
at berget skal opna seg
at kjeldor skal springa –
at draumen skal opna seg,
at me ei morgonstund skal glida inn
på ein våg me ikkje har visst um.

Olav H. Hauge

Innledning

Sommeren 2001 søkte jeg om å bli med i Jesus Revolution², og fikk plass. Jeg hadde ventet i spenning på svaret. Nå skulle jeg endelig i gang med drømmen om å være misjonær og starte menigheter i Europa. For et privilegium at jeg fikk være med, sammen med andre fra flere land som ville det samme. Det var helt unikt. Jeg følte meg som den heldigste i verden, og gledet meg voldsomt.

Første halvår var virkelig en sann glede. Jeg elsket alt – bortsett fra dansetreningen og evangeliseringen når det var kaldt ute. Ukas høydepunkt var søndagen, den startet med ekstra god frokost med masse godt pålegg. Det var så mye godt pålegg at det ble en haug på hver skive, med soltørka tomater, egg, skinke og italiensk salat. Søndagsmøtene i Jesus Church var en fest der lovsangen var høydepunktet. Sangen var ofte improvisert. Jeg følte at jeg kunne uttrykke meg akkurat slik jeg ville og at det var helt ok, jeg var heller ikke redd for å bevege meg på feil måte. Der i sangen følte jeg meg fri til å ha min stil.

Noen ganger når vi soldatene var samlet, var det som om Gud ikke bare var til stede, men at han var til stede på ekstraordinært vis. Noen ganger kjente jeg nærværet med hele kroppen min. Det kjentes som om det viktigste i hele verden skjedde akkurat her og nå, og det kjentes godt. Det kom ofte ord fra Gud til lederne, og jeg var like spent hver gang: «Tenk om jeg eller mitt team får noe direkte fra Gud!»

Det såkalte Jesushuset vi bodde i var overfylt med folk, og det var tett program fra morgen til kveld. Da var det godt å vite at vi hver morgen hadde avsatt tid i programmet til å be, for da fikk vi også litt alenetid. Dette var egentlig den tiden jeg likte best i hverdagen, samtidig var jeg ofte veldig trøtt, for det var tidlig på morgenen. Det

² Gjennom boken refererer jeg til misjonsorganisasjonen både som Jesus Revolution Army (JRA), som organisasjonen het i starten, og Jesus Revolution (JR), som organisasjonen er blitt hetende. For enkelhets skyld bruker jeg ofte forkortelsen JR.

var mange om beinet når det gjaldt bønnesteder hvor man kunne være alene, og skulle man finne et, måtte man være ekstra tidlig ute. Jeg kom ofte litt for sent i gang til å få de virkelig gode bønnestedene. Da var det godt å komme seg ut for å be. Jeg har flere gode, men også kalde bønneminner fra stunder i frisk luft. Jeg var med på noe stort og viktig, og jeg utførte verdens beste oppdrag. I tillegg var det deilig å slippe å tenke på hva jeg skulle ha på meg hver morgen – jeg tok jo bare på uniformen.

Det er vanskelig å huske helt nøyaktig når jeg begynte å stusse på ting, for mye var det først i ettertid jeg reagerte på, etter at jeg hadde sluttet i Jesus Revolution. Jeg trengte avstand for å skjønne hva som hadde skjedd; det var vanskelig å tenke klart da jeg var midt oppi det hele. Dessuten virket det som om «alle andre» hadde det tipp topp utenom meg, for man skulle jo ikke klage. Derfor bar jeg på den ugne følelsen alene. I senere tid ble det tydelig at flere delte mine erfaringer, men hver enkelt av dem trodde det bare var dem selv det var noe galt med. For vi hadde det ikke kjipt når vi var sammen – bare når vi var hver for oss, og vi fikk rom til å kjenne etter.

Hvorfor var det slik? Hvorfor sa ikke flere ifra om urimelige forhold i JR, og hvorfor har det vært så vanskelig for så mange å komme med kritikk i ettertid? Følgende påstand fra en hjerneforsker kan kaste lys over problemet:

Hjerneforskeren Irving Janis har hevdet at du bør være ekstra på vakt hvis du jobber i en nær og tett gruppe som betyr mye for deg. Nettopp da kan du ubevisst unngå å komme med meninger og opplysninger som kan opprøre andre. Hvis dere i tillegg jobber under stress, er isolert fra meninger utenfra og har en veldig tydelig leder, er dere spesielt utsatt. Varsellampene bør blinke hvis du observerer at de som uttrykker tvil ved prosjektet blir bedt om å ikke skape uro i rekkene.³

Den aller første gangen jeg kjente at noe skurret, tror jeg må ha vært i forbindelse med uniformeringen. Mest syntes jeg nok det var litt tøft, de gangene alle stilte opp i uniformene og vi skulle posere for fotografen, men jeg husker at jeg fikk en rar følelse. Jeg tenkte: «Hva er det egentlig jeg har blitt med på? Hvorfor gjør vi dette? Hvorfor posere i uniformer?» Jeg slo meg imidlertid til ro med at lederne nok visste hva de drev på med. Det tjente nok en høyere hensikt.

Senere begynte jeg å gruble på innenfor- og utenfor-mentaliteten vi hadde. Det virket ofte som om det var stor avstand mellom oss som var innenfor, del av armeen, og de som befant seg i «den vanlige verden». Veien virket til tider altfor lang mellom dem og oss, de som vi tross alt skulle dra inn til oss. Avstanden økte ettersom vi hadde et oppdrag, og de var målet. Noen ganger kjente jeg et sukk: Tenk om jeg bare kunne omgås folk på en normal måte. Det hadde vært deilig.

Men hver gang jeg stusset på ting, konkluderte jeg ganske snart med at lederne nok visste best. De hadde jo fått et oppdrag direkte fra Gud. Etter hvert skjedde det oftere at jeg stusset, men tankene mine var fanget. For jeg tok feil, og lederne hadde rett. Eller?

Disse erfaringene fra tiden i Jesus Revolution ble aktualisert i 2016, da den såkalte Frelst-debatten rullet i norske medier, som en følge av at VGTV-serien Frelst satte søkelys på JR. Jeg skrev mange kronikker og engasjerte meg i debatten, men denne boken er ikke en fortsettelse av den. Noe av det som motiverte meg til å delta i debatten, var et ønske om at flere skulle bidra til et svar på følgende spørsmål: «Hvordan kunne det skje? Hva kan vi lære av det?» Selv om debatt er viktig for å snu steiner og sette på flombelysning, er det enda viktigere at vi i menighetsarbeid og kristent organisasjonsarbeid videre har lært av historiens feilgrep, slik at de ikke gjentar seg, og at vi finner bevissthet og et språk for det som gikk galt. Ny innsikt kan hjelpe mennesker til å finne en vei ut av vanskelige og ødeleggende livserfaringer. Denne lærdommen er hovedmotivasjonen for at jeg deler min historie fra JR i denne boken. Som diakon er jeg opptatt av å bidra til sunne fellesskap og god ledelseskultur.

Noen av opplevelsene fra tiden som misjonær i Jesus Revolution

³ Nordengen, Kaja, *Hjernen er stjernen. Ditt eneste uerstattelige organ*, Kagge 2016, s. 40

Army vil bli fortalt senere i boken, og danner bakteppe for tanker om det å være individ i et fellesskap. Da vil jeg se erfaringene i lys av at vi heldigvis ikke er skapt uniformert. Jeg vil også se nærmere på introversjon og ekstroversjon, og hva det vil si å være introvert i et såpass ekstrovert miljø som Jesus Revolution. For det handler om et mye større bilde. Hva kan vi lære av det, slik at mennesker blomstrer og sunne fellesskap ivaretas?

Under tiden i Jesus Revolution bodde jeg to år i Østerrike og var med på fulltids misjonsteam. Vi var flere som bodde sammen, og selv om leiligheten var stor, var vi oppi hverandre hele tiden. Vi bodde flere gutter på samme rom. Alenetid var ikke noe som ble oppmuntret, utenom når man ba eller leste i Bibelen. Helt ærlig var jeg heller ikke bevisst på at alenetid var noe jeg faktisk hadde svært godt av og at det var noe å ettertrakte. Et underbevisst behov for å være alene kan nok forklare at jeg ba mye alene, for da hadde jeg en god grunn for å trekke meg tilbake – samtidig som jeg fremdeles var til nytte. For noen ganger ble det for sosialt og jeg trengte å komme meg bort. Det å være alene ble derfor åndeliggjort, som bønnepraktis. Å finne gleden ved å være alene for den gode ensomhetens skyld, var derimot en fjern tanke. Med årene har jeg sett både gleden og nytten av den valgte ensomheten. Jeg trenger alenetid for å leve godt, og jeg trenger det mer enn de menneskene jeg til daglig omgås.

I løpet av årene i JR var jeg stort sett sosial, og stadig omgitt av mennesker. Men i Østerrike fant jeg meg et fristed, og det var Tribeka Kaffeebar i byen Graz, hvor vi bodde. Å sitte alene ved et av de store vinduene ble min oase. Jeg forstod ikke hvorfor, men jeg elsket det. Jeg oppdaget imidlertid at når jeg skulle vise denne fantastiske kafeen til venner, ble liksom magien brutt. Når jeg var der alene igjen, kom fortryllesen tilbake. Jeg lærte meg å elske å være alene, uten å reflektere videre over at det var det jeg gjorde.

Den store oppdagelsen om hvem jeg er og om oss mennesker – den dype, meningsfulle gleden ved å finne seg selv, startet med magien på denne kaffebaren. De første frøene var blitt sådd, og de første tanke-

spirene til å bli kjent med den introverte meg hadde så vidt begynt å gro. Det skjedde på tross av de ekstroverte idealene jeg var omringet av og på den tiden også omfavnet. Etter hvert ble spiren til et tre med mange greiner, og jeg begynte virkelig å forstå at jeg er skapt til å være akkurat meg, ikke til å bli som andre ivrige disipler eller misforståtte forbilder. Jeg skulle bare være meg.

Den gode siden ved tiden i JR hadde sin bakside. Jeg følte meg annerledes og liten på innsiden, men bar tyngden i skjul – jeg og mange med meg. Det ble etter hvert starten på en årelang oppdagelsesferd og til slutt utgangspunktet for å skrive denne boken. At jeg etter hvert kunne finne min stemme og heve den uten å se ned i bakken, var en øvelse. Men jeg lærte å gå med hevet hode og kjenne at det er godt å være meg og godt å leve, at jeg har noe godt å tilføre verden på *min* måte, og at det er godt nok. At Gud ikke bare *tolererer* ulike personligheter, men at han elsker oss og uttrykker seg gjennom alle oss raringer i all vår ulikhet og i hele vårt mangfold. Ingen av oss blir rangert av Gud basert på personlighet. Gud vil faktisk bli kjent med den *han* har skapt oss til å være, ikke den vi trodde at den ivrige predikanten med mikrofonen fortalte oss at vi skulle være. Jeg oppdaget at hver eneste én av oss er et kunstverk, Guds egen strek, som gjennom å være oss selv uttrykker livsviktige fasetter av Guds skaperverk. Tenk hvor mange nyanser 7 milliarder mennesker har inni seg. Tenk om de alle kunne få komme til uttrykk. Det er en god bønn å be.

For vi er alle verd å lytte til og har noe å gi, simpelthen fordi vi er skapt. Det finnes ingen mønstermennesker som setter standarden for hvordan du skal uttrykke deg i verden. Det handler naturligvis ikke om at vi kan gjøre som vi vil i et samfunn styrt av lover og regler. Her er det ikke snakk om å velge å forholde seg til regelverk, men om å ha like stor respekt for seg selv som for andre mennesker; om å ta sin egen stemme på alvor like mye som andres. Med stolthet kan enhver av oss kjenne etter i dypet av oss selv og lete fram skatten som ligger skjult – Skaperens avtrykk. For ingen uttrykker Guds skapelse akkurat som deg.

Sånn sett er historien om Jesus Revolution et bakteppe, men ingen hovedperson. Hovedpersonen er du som leser, og det handler om å

finne din stemme. I denne boken gir jeg et riss av min tros- og kalls-historie. Du har også din. Vår historie har formet oss, men den avgjør ikke vår skjebne. Vi kan lære mye nyttig av historien, både på godt og på vondt. Gud har skapt deg med din stemme, du er høyt elsket og du er verd å lytte til uavhengig av hvem du er og hvor du kommer fra. Om verden har gjort deg liten, skaper Gud fremdeles gjennom ditt unike uttrykk.

Opplevelsen fra kaffebaren i den nest største byen i Østerrike skulle altså flere år senere bli utgangspunktet for denne boken, hvor jeg skriver om mye av det jeg har lurt på en god stund. For eksempel: Går det egentlig an å være introvert i en ekstrovert kultur? Er det plass til sånne som meg og deg? Er mine opplevelser viktige, og blir jeg tatt på alvor? Er alle mennesker kreative, eller er slike evner bare tildelt noen få? Og hva vil det egentlig si å være kreativ? Er det bare Gud som skaper, eller kan jeg også skape noe?

Flere stemmer må høres slik at ordene kan skape gjenkjennelse i fellesskapet. *Individualisme* er blitt et negativt ladet begrep i vår tid. Men individualisme er ikke en trussel for Guds rike – det er der alt starter.

Jeg bruker min egen historie og menigheten som sosial arena som eksempler når jeg skriver om introversjon. I en menighet er det kanskje ekstra lett å sammenligne seg med andre, for det er ikke bare en sosial arena mellom mennesker, men også med Gud og alt det fører med seg. Da er det lett å bli overdøvet av de sterkeste stemmene, som om de var de eneste som fantes. Må det være sånn?

Det er viktig for meg at det ikke bare er min stemme som blir hørt. Derfor vil du i denne boken møte flere stemmer. Jeg har spurt dem om hva de tenker om det å være introvert eller ekstrovert, og bedt dem fortelle sin historie.

Jeg er ingen autorisert psykolog eller ekspert på personlighets-psykologi. Men som diakon har jeg faglig nysgjerrighet, og en genuin og mangeårig interesse for temaet. Inspirasjonen er hentet fra en mengde bøker jeg har lest om emnet. I stor grad baserer jeg refleksjonene

på egne erfaringer, og fagstoffet vil nok derfor noen ganger bære preg av et subjektivt blikk. Jeg har i tillegg intervjuet flere om temaet for å se hvordan mekanismene utspiller seg i andres liv, slik at jeg ikke baserer alt på egne opplevelser. Jeg har spurt menighetsledere, venner på Facebook, mennesker fra tiden i JR og andre. I tillegg har artikler på nett, diskusjoner på Facebook og ansikt til ansikt vært til stor hjelp.

I Bibelen møter vi mange mennesker og deres historier gjennom et tidsspenn på tusenvis av år. Mennesker med begrensninger og muligheter, men som likevel er ulike personligheter som levde i ulike kulturer, sammenhenger og tider. Bibelen kan hjelpe oss til å forstå hva det vil si å være menneske, også i dag. I boken tar jeg derfor for meg noen sentrale bibelske karakterer.

Bibelen er ikke en formelbok som bare omhandler det bokstavelige som vi finner mellom dens permer. Den rommer en hel verden av ulike språk og sjangre. Bibelens bøker og dens store fortelling utfordrer til å utvide våre perspektiver for å forstå mer av oss, den skapte verden vi er en del av og Skaperen selv.

Mange troende er oppdratt til å være skeptiske til vitenskap. Men også vitenskapen med sine ulike fagdisipliner kan være til stor hjelp for å forstå den skapte virkeligheten vi er en del av: hvem jeg er og hvordan jeg kan leve og lede livet på en måte som er god, både for meg selv og for andre. Derfor ser jeg nærmere på deler av personlighetspsykologien som omhandler introversjon og ekstroversjon, og litt hjerneforskning.

Og det vil jeg ha sagt: Ikke bare er det i orden å være kritisk til det jeg skriver – Gud vil at du skal tenke selv. Det er et sunnhetstegn. Tillater vi åpenhet og konstruktiv kritikk, er jeg overbevist om at vi vil lære mer av hverandre, selv om vi fortsatt er uenige. Jeg mener at man må lese mer enn Bibelen for å forstå Guds menneske. Da er det samtidig godt å også kunne anerkjenne at det er mye vi ikke forstår, og at det er helt greit. Det skapte universet forblir et mysterium, men Gud er god, selv om vi i dette livet ikke forstår ham fullt ut.

Når jeg har jobbet med boken, har jeg stadig kommet tilbake til

meg selv, blitt minnet på hvem jeg er, hvor jeg kommer fra og hva det gir av begrensninger og muligheter. Jeg innser at det jeg hele tiden vender tilbake til i mitt eget liv, er å verdsette noe grunnleggende menneskelig – lengselen etter å bli elsket, akseptert og å ha det godt med meg selv, lengselen etter å utgjøre en forskjell, både i møte med Gud og mine medmennesker.

Oppdagelsen av egen introversjon, og gjennomgangen av empiri fra andre som på mange måter har bekreftet mine egne erfaringer, har vært selve drivkraften og motivet for å skrive denne boken, som jeg tror og håper vil være en nyttig stemme inn i ditt liv. Jeg håper boken vil gi konkret hjelp til å forstå deg selv bedre.

Blir boken nyttig for individet, blir den også nyttig for fellesskapet. Et sunt fellesskap består av mennesker som har det godt med seg selv. Jeg ønsker at boken skal være en hjelp for menigheter til å bygge sunne fellesskap med plass for alle mulige slags personligheter – de stille og de bråkete, de engasjerte og de lyttende, de rare, arbeidshestene og de passive deltakerne, kunstnerne, og alle de som tilsynelatende ikke passer helt inn.

DEL 1

Å bli den jeg egentlig er

Introvert

Selv om jeg kjente til begrepet introvert, kan jeg ikke si at personlighetstyper var noe jeg var opptatt av i ungdommen, og det skulle gå mange år før min beskjedne kunnskap på området ledet til noe som helst konstruktivt. Det var først etter flere års erfaring, mye fra et aktivt menighetsliv, at det gikk opp et stort lys i møte med personlighetspsykologien. Jeg fikk et sterkt ønske og en driv etter å bedre forstå meg selv og de miljøene jeg hadde vanket i. Mye falt på plass da jeg skjønnte at jeg var introvert. Tyngden i denne oppdagelsen kom svært overraskende på meg, for jeg likte jo å være sammen med andre og jeg fikk høre at jeg var god med mennesker. Introversjon var noe annet enn det jeg hadde sett for meg.

Jeg hadde flere fordommer mot introversjon. I utgangspunktet tenkte jeg nok i min naivitet at å være introvert var å være tilbake-trukket og sjenert. Så fortalte noen meg at det egentlig handlet om at en får mer energi av å være alene enn av å være sammen med andre. Det satte jo begrepet i et nytt lys. Interessant, tenkte jeg. Etter å ha tygget litt på det, konkluderte jeg raskt med at jeg likte jo svært godt å være sammen med folk, så engasjert som jeg var i menighetsarbeid. Derfor kunne jeg nok ikke være introvert. Dessuten hadde jeg ikke lyst å være introvert, for det hørtes slettes ikke ut som en fordel – snarere motsatt. Spesielt når en var kalt til tjeneste i Guds rike. Man er omgitt av mennesker hele tiden. Mennesker som skal frelses og mennesker som skal vokse i tro, mennesker man skal bli kjent med og relasjoner man skal ivareta.

Uttrykket «å være introvert» (og ekstrovert) dukket opp med jevne mellomrom i løpet av årene, og jeg funderte på det flere ganger. Spesielt i studietiden, da jeg tok mine første personlighetstester. Testene ga sitt klare svar. OK, kanskje jeg var introvert, da, men nei, jeg fikk det ikke helt til å stemme. For jeg var jo så engasjert i menighetsliv og var så glad i folk! Faktisk satt det nok ganske dypt i meg at

når en drev på med Guds arbeid og skulle se til at menigheten vokste både i kvantitet og kvalitet, da kunne en ikke være introvert. For introverte var vel typisk slike som klagde når ungdommene ble for ivrige, og som ville lese dikt, spille piano alene og male rare malerier i stedet for å be og evangelisere? Det var slike som satte bremsene på. De som hadde nok med seg selv og ikke var interessert i det Gud foretok seg i verden.

Det store vendepunktet som for alvor satte meg på sporet av introversjon, kom da arbeidsveilederen min påpekte nettopp dette: «Jeg tror du er introvert.» Vi hadde hatt tid til å bli godt kjent, og jeg hadde stor tillit til denne veilederen, både faglig og relasjonelt. Ordene traff blink. Det var først etter det jeg virkelig begynte å sette meg inn i begrepet introversjon, og siden har jeg lest side opp og side ned om det å være introvert. Det var som en ny verden åpnet seg – endelig forstod jeg bedre hvem jeg er og hvorfor jeg har de preferansene jeg har. Brikkene falt på plass. Jeg kjente meg ofte (ikke alltid) igjen i både teoriene og eksemplene i bøkene; de snakket jo om meg! For en deilig følelse å vite at det ikke var noe galt med meg eller at jeg var spesielt rar. Det er faktisk ganske normalt å oppleve verden som meg, og det har et navn. Introvert – dette ordet som jeg hadde hørt flere ganger før, men som først nå ga mening. Det var som om jeg fikk lese om en masse greier om mitt liv som jeg aldri hadde hørt om verken fra skolen, pastoren, presten, ungdomslederen, andre forkynnere eller mine foreldre. Jeg skulle ønske jeg visste om dette før. Der og da bestemte jeg meg for å ta bedre vare på meg selv, ta mine preferanser på alvor og gi videre til andre det jeg hadde oppdaget.

Oppdagelsen gjorde det lettere å gjennomskue hver gang jeg sammenlignet meg med andre, og å forstå hvorfor jeg ofte hadde opplevd meg så utenfor i sosiale settinger. Jeg fikk et konkret verktøy for å ta bedre vare på meg selv, til å lytte mer til min egen stemme og ikke bare ta hensyn til andre. Det vekket også en sterk rettferdighetssans og kamplyst i meg. Tenk om det fantes mange andre som delte min opplevelse og følte seg utenfor på grunn av dette? For det opplevdes ikke riktig at det var de ekstrovertes idealer som skulle bestemme

hvordan (kristen)livet skulle se ut. I de fleste miljøene jeg hadde vært i, var det nemlig sånn.

Jeg har et egenkomponert ordtak: «Mennesker har sin egen rytme, og sin egen melodi. Min er en sneppe, din er et fly.» Å bli bevisst min introversjon har gjort det lettere å forstå andres ekstroversjon. For vi er jo skapt forskjellige. Det er helt OK – du skal få slippe å være meg, og jeg skal slippe å være deg. La oss heller lære av hverandre.

Men hva mener jeg egentlig når jeg snakker om det å være introvert, og det å være ekstrovert? Hva har det med menighet å gjøre, og betyr det noe fra eller til hva slags merkelapper vi velger å bruke? Det skal jeg komme inn på etter hvert.

Misforståtte begreper

Jeg har valgt å bruke fremmedordene *introvert* og *ekstrovert* fremfor de mer dagligdagse uttrykkene *innadvendt* og *utadvendt*. Selv om man rent språklig sett kan oversette begrepene med innadvendt og utadvendt, opplever jeg at måten vi bruker disse uttrykkene i dagligtalen gir flere feilaktige assosiasjoner, enn det introvert og ekstrovert gjør.

Å være utadvendt er blitt et ideal i samfunnet vårt. Hvor ofte er det ikke at det blir satt fram som et krav i stillingsannonser, eller hvor ofte blir det ikke brukt til å beskrive personers positive karaktertrekk? «Du er så utadvendt» er som oftest en kompliment. Satt på spissen er det å være innadvendt derimot ofte forstått som en svakhet og i verste fall noe sykkelig man ikke er tjent med og som man bør kjempe mot. «Du er så innadvendt» oppleves ikke som en kompliment, men heller som kritikk.

Derfor er det mitt ønske at du som leser forsøker å legge til side assosiasjonene du allerede har til ordene innadvendt og utadvendt. Det er ikke sikkert at fremmedordene introvert og ekstrovert i utgangspunktet fungerer så mye bedre, men la det være disse begrepene vi fyller med innhold. For noen av leserne blir det mye nytt og

uoppdaget, for andre er teoriene kjent stoff. Jeg skriver av kjærlighet til *den ene* – enkeltmennesker som er elsket av Gud. Og hvis menigheten virkelig er verdens håp, må den ha rom for alle typer mennesker – også introverte. Grunnen til at jeg fokuserer på introversjon i menigheter, er at menighetslivet er en sosial arena der de ekstroverte idealene ofte blir mest synlige og ekstroversjon mest verdsatt. Jeg tror at dette er en av hovedårsakene til at mange opplever at de ikke hører hjemme i en menighet, at de ikke finner sin plass, eller at de blir utslitte og forstår ikke hvorfor (og tror det er noe alvorlig galt med dem) – når det kanskje egentlig handler om, er at de er mennesker med introverte preferanser i en kultur som er utpreget ekstrovert.

Forfatter Knut Tveitereid skriver i et innlegg på Verdidebatt⁴ om en statistiker og ekspert på menighetsvekst som undersøkte personlighetsforandring hos medlemmene i en stor og hurtigvoksende menighet i Boston. Et av hovedfunnene denne forskeren gjorde, var at det fantes et gruppepress for å endre personlighet i menigheten:

«Tendensen var at introverte, observerende, tankestyrte og prososuelle mennesker gikk mot en ekstrovert, visjonær, følelsesstyrt og resultatorientert personlighetstype.»

Dette er ikke noe som bare skjer i store menigheter i USA, men det kan også skje her i Norge. Jeg mener at enkeltindivider og menigheter ofte mangler språk for ulikheter og personlighetstyper, og konsekvensen er at mange mennesker slutter i fellesskapet fordi de ikke føler de passer inn eller at det er rom for dem.

Jeg mener ikke at å være introvert og det å legge til rette for introversjon er rett og at ekstroversjon er feil, ei heller at ekstroverte menigheter nødvendigvis må bli mer introverte i stil og uttrykk. Det jeg vil få frem, er at vi trenger et *språk* for å sette ord på hvem vi er som deltakende individer i et fellesskap, at vi alle må få delta med vår personlighet; en bevissthet som kan være til hjelp både for individet i

⁴ <http://www.verdidebatt.no/innlegg/11636943>

møte med fellesskapet og fellesskapet i møte med individet. Det er en bevissthet som legitimerer den du er skapt til å være og som hjelper til å praktisere den kristne grunntanken om at alle mennesker er like mye verdt.

Hovedbudskapet handler om å akseptere den vi er. Min påstand er at mange introverte lever på en måte der de prøver å imitere ekstroverte, og mer eller mindre bevisst prøver å nå opp til ekstroverte idealer, for å kunne passe inn i den sosiale normen. For mange resulterer dette i en opplevelse av å være feil. At det er noe galt med en. Mange merker at kreftene ikke strekker til, at utbrenthet melder seg og en gryende misnøye over menighetsfellesskapet kommer snikende. Man opplever at en bruker unødvendig mye energi på å prøve å være noe en ikke er. Mye av dette kunne vært unngått hvis en visste mer om hva det vil si å være introvert og ble bedre kjent med egne, og andres, preferanser og behov.

Det hele er en del av et større bilde: Normen i samfunnet er ikke å være introvert, det er å være ekstrovert. Stillingsannonser er et godt eksempel på dette. Man leser overskrifter som: «Er du fremoverlent, utadvendt og effektiv?» Jeg søkte på ordet «utadvendt» i jobbkategorien på finn.no, og fikk opp at ordet ble brukt i 708 stillingsannonser.⁵ Et eksempel er fra en truckførerannonse. I tillegg til truckførerbevis må du både være utadvendt og sosial, men må man virkelig være det for å gjøre en god jobb som truckfører? Da jeg søkte med ordet innadvendt, fikk jeg ikke opp en eneste annonse. I en artikkel på nrk.no kalt «Innadvendt? Da bør du søke på disse jobbene»⁶, problematiseres ordbruken:

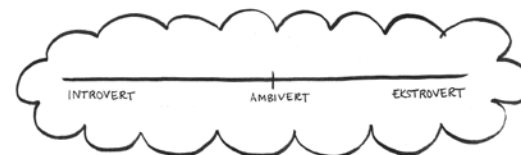
Vi må nok lære oss å ikke bruke ord som 'utadvendt' uten at det er grunn til det. Noen bruker nok ordet fordi de tenker at det vil være sosialt og bra for miljøet å ha en person som er ekstrovert – uten å tenke på oppgavene vedkommende skal utføre. Men du trenger ikke være veldig ekstrovert for å være sosial og hyggelig.

Det sier Torunn M. Riiser, leder for kompetanseutvikling i rekrutteringsselskapet Adecco Search & Select. Jeg mener det er et samfunnsproblem at ekstrovertsjon tjener som kvalitetssikring ved ansettelse til alle mulige yrker. Man leser mellom linjene at ekstrovert (utadvendt) er bra og introvert er dårlig, uavhengig av hva slags jobb det faktisk er snakk om. Jeg er redd at dette er holdninger som også preger menighetsliv, selv om det i mange tilfeller er ubevisst og taust.

Det kan være vanskelig for mange å komme i kontakt med seg selv og egen introvertsjon, på grunn av manglende bevissthet i omgivelsene og mangel på kunnskap og språk til å uttrykke seg i en verden med ekstroverte idealer. Når man mangler evnen til å uttrykke hvem man er, klarer man heller ikke løsrive seg fra dominerende idealer i kulturen vi lever i. Gjennom et langt liv kan mange kjenne på følelsen av utenforskap, å være annerledes og en feilvare, når det egentlig handler om at man for eksempel er introvert i en ekstrovert kultur. I verste fall blir man en slave av kulturen man er en del av, og forhindres i å utforske alt det Gud har skapt en til å være. I møte med en ekstrovert kultur der jeg ikke passer inn, kan manglende kontakt med egne følelser bli farlig selvutslettende.

Definisjoner som frigjør

Jeg er overbevist om at du enten vil kjenne deg igjen i beskrivelsen av det å være introvert, eller kjenner andre som kan passe til beskrivelsen. Eller kanskje du kjenner deg like mye igjen i det typisk introverte som det du tenker er typisk ekstrovert? Da kan det hende at du har en *ambivert* personlighet, som har like stor andel introverte og ekstroverte preferanser. Hvis du ser for deg en skala der introvert er helt til venstre og ekstrovert er helt til høyre, vil en som er ambivert befinne seg midt på denne.

5 pr. 20. juli 2016

6 <https://www.nrk.no/livsstil/jobbene-for-de-innadvendte-1.11830379>

Grunnen til at jeg skriver om det å være introvert, er ikke fordi jeg anser det som viktig å henge en merkelapp på folk og plassere hverandre i ulike båser. Å være for opptatt av å kategorisere hverandre kan fange mer enn det frigjør, og det er ikke min hensikt. Grunnen til at det har blitt så viktig for meg å skrive om dette, er at jeg i min egen indre vekstprosess har oppdaget hvor viktig det er å kjenne seg igjen i noe og i noen. Jeg trengte å finne nye referansepunkter som legitimerte den jeg opplevde at jeg var, siden jeg ikke fant disse i min egen omgangskrets og miljø. Jeg fant dem heller ikke i forkynnelse og undervisning som burde være til hjelp for livsmestring og livstolkning, og som burde snakke sant om både Gud og om livet. Jeg opplever at disse nye referansepunktene har styrket mitt indre kompass. Oppdagelsen og omfavnelsen av å være introvert har hjulpet meg til å bli indrestyrt mer enn ytrestyrt, slik at jeg med trygghet kan være meg, uten å ha behov for å sammenligne meg med andre, eller se ned på meg selv og unnskyldte den jeg er.

Denne erfaringen av aksept har for meg vært dyrekjøpt og har tatt et helt (ungt) liv. Det tror jeg ikke jeg er alene om. Det som gjorde at det ble så vanskelig både å forstå og akseptere at jeg er introvert, var at jeg liker godt å være sammen med andre. Jeg regner meg selv som en sosial person. Da kan jeg vel ikke være introvert? «Er du introvert, du som er så sosial?», har jeg ofte fått høre.

En kronglete oppdagelsesreise

En annen faktor som har gjort denne oppdagelsesreisen ekstra lang for meg, er at jeg fra barndommen og gjennom ungdomsårene var veldig utrygg. Jeg følte meg ofte liten på innsiden, og bar på mye skjult engstelse. Selv om jeg vokste opp i en god familie, bar hverdagen preg av mange ytre regler, både sosiale og religiøse. Det var veldig viktig å oppføre seg korrekt. Man skulle for eksempel ikke vise sinne. Det var dessuten viktig å ikke stikke seg ut blant naboene. Som kristne skulle vi følge de ti bud pluss en haug med andre lokale, religiøse normer og regler (slik det er for mange som har vokst opp

i bibelbeltet!). Det var riktig oppførsel som var viktig, ikke hvordan man faktisk hadde det på innsiden. Det fantes ingen dialog rundt eller språk for hvordan man hadde det og hvordan man kunne ruste seg mot livet, slik jeg opplevde det. Religionen tilbød ingen reell istandsettelse for selve livet.

I tillegg var det hele tiden forventninger til at jeg skulle yte. Jeg vokste opp på gård, der hverdagen var styrt av gårdens plikter. Det er en opplevelse jeg nok deler med mange som har vokst opp som bondesønn eller -datter. Hjemmet vårt var ikke bare et hjem, det var også en arbeidsplass der far var arbeidsleder. Fokuset på arbeid og ytelse skapte et indre vakuum i meg. Det var slettes ikke viktig hva jeg tenkte om ting og hva jeg følte, det var som om jeg var redusert til et arbeidsredskap – noe jeg også kjente på senere i livet.

Det var først i ettertid og som voksen at jeg skjønnte hva dette egentlig dreide seg om. Jeg ble ikke sett for den jeg var, jeg fikk ikke lov til å feile og lære, og jeg ble ikke hjulpet til å elske meg selv, uttrykke meg selv og vokse opp til den jeg var skapt til å være. Jeg ble kun ytrestyrt, det vil si påført andres idealer og plikter uten å få tid eller rom, eller hjelp til å tenke selv. Det var ikke viktig å ha egne meninger, nysgjerrighet eller evne til å være selvstendig og kritisk – den rådende kulturen tillot ikke det. Det som var viktig, var hva naboene syntes, å passe inn i det religiøse systemet og de sosiale normene på landsbygda, å utføre arbeidsoppgavene på gården og å være til nytte.

Jeg fant aldri roen, klarte ikke å hvile verken på gutterommet eller i meg selv. Jeg hadde ikke et sted der jeg kunne slenge beina på bordet og bare slappe av. Det som først og fremst ga meg verdi som menneske, var at jeg oppførte meg fint og at jeg etter hvert kunne gjøre nytte for meg og jobbe. Behovet for fred og ro, for de lange tankene, for å være alene, for å bare kunne være – behov jeg egentlig ikke visste at jeg hadde, ble ikke sett eller anerkjent. Jeg ante ikke hvem jeg var.

Det gjør at jeg nok hadde en ekstra sensitivitet i møte med JRA. Men det vil være en kortslutning å hevde at det var slike sensitive som meg som var problemet. Det var snakk om en menneskelig sårbarhet som vi alle har på ulike punkter, en del av det å være menneske som

det ikke var plass til i systemet. Det ble gjemt vekk. Også de tilsynelatende sterke soldatene som trivdes, bar på en sårbarhet som ble fortrenget.